

Linnea - blomsterkonungens hjärteblomma

TEXT: LISA WINNERLID

FOTO: SVEN-GÖSTA JOHANSSON/LISAS BLOMMOR
OCH STEFAN LINDBERG

*"Hennes namn, det är det vackraste
som jag beskriva kan,
ty Linnea är det skönaste på jorden.
Det som blomsterkonungen
inunder höga granar fann,
något skönare jag ej beskriva kan."*

*S*å lyriskt besjög Evert Taube linnean, *Linnea borealis*, i balladen om Linnea.

– Min far älskade linnean så högt att han utsåg sig till drabant för blomman, berättade hans son Sven-Bertil en gång för mig. Evert var mycket ödmjuk inför livets små under, de genuina, ursprungliga nära tingen. Det lilla, ibland nästan osynliga, som kan vara så underskönt. Som granskogens lilla vildblomma, linnean. ➤

"Det är trollen som odlar henne. Det är bara de som kan. De har ett magiskt spö som de svingar över platsen – och då kommer hon!"

LISA WINNERLIDS PAPPA

Min "trollskogsblomma" bredde ut sig över det torvblock där jag planterat henne, och bjöd på generöst med sina gudomliga, små blommor.

Sven-Bertil mindes hur linnean blommade med små ljusskära klockor under väldiga gamla granar på hans barndoms Sjösala. I ett brev till föräldrarna berättade Evert om sin blomma: "För alla sparade medel byggdes Sjösala vid åtta furor, sjutton svampar, och trenne plantor av *Linnea borealis*. Heligt skyddade!"

Linnés favorit

Evert Taube hade gott sällskap av stora blomstermänniskor om att älska linnean. Hon var självaste blomsterkonungen Carl von Linnés hjärteblomma bland växter, namngiven efter honom. Han satte in den

i sitt sigill och på sitt adelsmärke.

Den legendariska blomsterskribenten Gunnel Nyblom-Holmberg, trädgårdsguru vid mitten av 1900-talet, beskrev "den älskliga linnean" som en av sina allra främsta rariteter, och avslöjade att hennes plantor var hemförda som veritabla segertroféer från en skog i Hälsingland. När Gunnel fick syn på linneabeståndet som lyste emot henne beslöt hon ögonblickligen att en tuva skulle med hem till hennes ställe Strandvik. Trots att många vänner vittnat för henne om att linnean inte går att flytta. Och linneorna trivdes hos Gunnel och bredde ut sig till meterlånga rankor. De

var Gunnels stolthet och hon hoppades de skulle erövra hela hennes skog och överleva henne, och påminna om henne när hon själv var borta. "Kan man få ett mer förtjusande minnesmärke?" skrev Gunnel i sin underbara bok Blomstergård och Vildmark.

Kan en blomma få finare komplimanger?

Doft av mandel

Vad är det då som är så speciellt med linnean? Som inspirerar till sådana lovord?

Hon är ju så liten! Så bedårande liten. Blomstängeln är bara omkring fem centimeter hög, och bär på två ljusrosa klockor

som inte ens är lillfingernagelstora. Plantorna vandrar runt i granskogen med långa nedliggande, rotsläende stjälkar, prydda med pyttesmå runda, vintergröna parblad. Upp ur dem kikar blommorna vid midsommartid och över högsommaren, och doftar diskret av mandel. Med sitt graciösa väsen blir linnean beviset för att det minsta kan vara det vackraste av allt.

Och så vilar det en aura av förtrollat sagoväsen kring växten. Min pappa fångade linneans själ när han kallade henne för "trollskogens lilla sagoprinsessa". Under våra vandringar i den norrländska gammelskogen tog han mig till sina linneastäl- ➤

Att lyckas med linnea anses tillhöra de stora bragderna i trädgårdsvärlden. Det är av största vikt att ta hänsyn till linneans krav på växtmiljö - annars flyr hon sin kos.

len, och berättade sagan om linnean: "Det är trolsen som odlar henne. Det är bara de som kan. De har ett magiskt spö som de svingar över platsen – och då kommer hon!"

Barndomsminnen som väckte längtan efter att ha linnea i sin trädgård. Hur det nu skulle gå till ... Granskogarnas lilla sago-prinsessa är sannerligen inte lätt att lyckas med i en vanlig trädgård, där hon är mycket ovanlig. Hos avancerade entusiaster brukar hon vara trädgårdens stolthet, där hon vårdas som en ädelsten i skuggiga naturlundar, ofta växande på en gammal mossig stubbe, eller över en sten och i blåbärsris. Att lyckas med linnea anses tillhöra de stora bragderna i trädgårdsvärlden. Det är av största vikt att ta hänsyn till linneans krav på växtmiljö – annars flyr hon sin kos. Linnea skyr solen, och jorden måste vara humusrik, fuktig och kalkfattig.

Plantera i torvblock

Så fick jag rådet av en trädgårdsmästare att plantera linnea i ett naturligt torvblock. Sådana finns att köpa och är lätta att forma. Tillsätt inte någon jord, kalk eller näring. Placera torvblocket på en skuggig plats, gärna i närheten av en barrväxt. Se till att det står så att regnet kommer åt det och att

det hålls fuktigt. Det gäller att passa blocket med vatten när det är torrt. Det får aldrig torka ut. Linnea överlevde och bredde ut sig bland ljung, blåbär och mossor som självmant slog sig ned i torvblocket, vilket linnean välkomnade. Den frodades i torvblocket i många år. Tills jag begick misstaget att flytta hela torvblocket till en dunkel plats som jag inbillade mig skulle vara idealisk. Efter något år hade linnean flytt till sällare marker. Varför? Kan det ha varit ändrade ljusförhållanden? Jag kan bara gissa, men ett vet jag: linnea är kräsen, känslig som en prinsessa på ärten!

Expertråd

Inger Runeson i småländska Lönashult är expert på svenska vildblommor. Hon och hennes man Mats är biologer och driver företaget Pratenis AB, som säljer fröer och plantor av svenska ängsblommor, som de till en del odlar fram själva. Pratenis säljer också linneaplantor.

– Vad anser du som expert? frågade jag Inger. Är det så svårt att lyckas med linneor? Jag har från flera håll hört att det är näst intill omöjligt att få dem att överleva någon längre tid.

– När linnea hamnar på rätt plats, och i litet skuggigt läge, har jag god erfarenhet av

överlevnaden, berättar Inger. Linnea är en surjordsväxt, som i naturen växer i mossrik, gles barrskog, men hittas även i skogsvälgkanter. Det gäller att efterlikna den naturliga växtmiljön så mycket som möjligt. Vi har odlat och sålt linnea sedan 2007. Vi har själva planterat ut den i skogsmiljö, och där har de nu funnits i fyra år. Jag har hört om kunder som klarat den bra i flera år i trädgårdsmiljö, i torvblock till exempel. På Möckelsnäs Orangeri i Älmhults kommun har de också lyckas bra med att etablera linnea i sin visningsträdgård.

Linnea i kruka

– Vi odlar linnea i en kruka som står på vår veranda. Planteringen är tre år gammal och har stått ute under vintern med litet granristäckning. Den blommade fint i somras. Med krukodlade plantor får man med sig hela rotsystemet och då är de mycket lättare att etablera. Placera krukans på en halvskuggig plats. Bäst är att blanda in barrskogsjord i planteringsjorden, eller en blandning av okalkad torv och sand, cirka 20 cm tjockt. Se till att hela rotklumpen täcks med jord och tryck till så att plantan sitter fast. Lagg gärna en mossig stubbe eller sten i anslutning till plantan för att skapa en mer naturlig miljö. Vattna tills plantan rotat sig och sedan vid långvarig torka.

År 2007 medverkade Inger och Mats till att föra fram linnean i det internationella rampljuset. Det var de som levererade blommande linneor till Chelsea Flower Show i London, världens mest prestigefyllda trädgårdsutställning. Deras linneor blommade där på hedersplats bland lingonplantor och vitstammiga björkar i montern "A tribute to Linnaeus", uppförd till 300 års jubileet av Linnés födelse. Den romantiska svenska naturträdgården väckte stor beundran och skaparen, den svenske landskapsarkitekten Ulf Nordfjell, vann det årets guldmedalj. □

Linnea trivs bra i kruka men kräver rätt mängd ljus, fukt och specialblandad jord. En utmaning för alla trädgårdsentusiaster!

FOTO: INGER RUNESON/PRATENIS

Här kan du köpa linneaplantor

Pratenis säljer sina linneaplantor i nio cm stora krukor som skickas med post. De är odlade från sticklingar från vildväxande plantor i Småland. Deras linneor säljs även av Linnés Råshult (Carl von Linnés barndomshem) som är kulturresevat. Hemsida: www.linneshult.se Tel: 0476-213 18

Pratenis linneaplantor kan beställas genom hemsidan: www.pratenis.se eller på telefon 0470-75 10 25.

Plantor av linnea är ytterst sällsynta i den allmänna växthandeln. Ibland kan man hitta den hos Zetas trädgård i Huddinge (ej postorder). Hemsida: www.zetas.se Telefon: 08-646 03 91